

Artilleriyanın generalı

Azərbaycan tarixinin səhifələri vərəqləndikcə xalqımızın dünya səviyyəsində tanınan şəxsiyyətləri ilə tanış olur, onların elm, təhsil, mədəniyyət, tibb, hərbi sahədəki xidmətləri ilə qürur duyursan. Adları hörmətlə çəkilən o insanların bəşər tarixinə verdikləri töhfələr, etdikləri yeniliklər bu gün də öz əhəmiyyətini qoruyub saxlayır. O da adını Rusiya hərbi tarixinə qızıl hərflərlə yazdıran həmyerlilərimizdən biridir.

Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin hərbi nazirinin müavini, tanınmış artilleriya generalı, artilleriyanın nəzəri və praktiki inkişafındakı danılmaz xidmətlərinə və qazandığı qələbələrə görə "Artilleriyanın allahı" adlandırılan Əliağa Şıxlinski...

Əliağa Şıxlinski 1865-ci il aprel ayının 23-də Yelizavetpol quberniyasının Qazax qəzasının Qazaxlı (indiki Aşağı Salahlı) kəndində anadan olub. 1883-cü ildə rus ordusunda hərbi xidmətə başlayan Şıxlinski 1886-cı ildə Peterburq artilleriya məktəbini əla qiymətlərlə bitirib. 1904-1905-ci illər rus-yapon müharibəsində batareya komandiri kimi vuruşub. Ona 1912-ci ildə general-mayor rütbəsi verilib. Ə. Şıxlinski 1918-ci ilin iyun ayında Gəncədə Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin ilk alayını yaradıb. 1918-ci ilin dekabr ayında isə hərbi nazirin müavini təyin edilib.

XX əsrin əvvəllərindən etibarən irimiqyaslı hərbi əməliyyatların iştirakçısı kimi general Əliağa Şıxlinski döyüş meydanlarındakı şücaətləri və artilleriya nəzəriyyəsinə gətirdiyi yenilikləri ilə hərbi tarixinə parlaq səhifələr yazmışdır. O, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin mühüm dövlət təsisatları yaradılarkən milli qoşun hissələrinin təşkilində, müstəqil ordu quruculuğunda müstəsna fəaliyyət göstərmiş, sonrakı dövrlərdə də hərbi andanə sadiq qalaraq ölkənin silahlı qüvvələrinin formalaşdırılmasına töhfələr vermişdir.

Ə.Şıxlinski Port-Artur qalasının müdafiəsi zamanı xüsusi şücaət göstərdiyinə görə "Qızıl qılınc"la mükafatlandırılıb. Generalın rus ordusu sıralarındakı xidməti "Müqəddəs Stanislav" ordeninin hər üç dərəcəsi ilə, "Müqəddəs Anna" ordeninin hər dörd dərəcəsi ilə, "Müqəddəs Vladimir" ordeninin 2, 3 və 4-cü dərəcələri ilə, "Müqəddəs Georgi" ordeninin 4-cü dərəcəsi ilə, xarici orden və medallarla, qiymətli hədiyyələrlə qeyd olunmuşdur.

Müharibədən sonra topçu zabitlər hazırlayan məktəbdə

yüksəkixtisaslı hərbiçi kimi dərs deməyə başlayan Şıxlinski 1908-ci ildə polkovnik rütbəsi alıb. Hərbi elminin daha da dərinədən mənimsənilməsi üçün yazdığı, dərs vəsaiti kimi istifadə edilən "Səhra toplarının cəbhədə işlədilməsi" əsəri 1910-cu ildə çap olunub. Bundan əlavə, onun "Şıxlinski üçbucağı", "Şıxlinski formulu" adlı hərbi yenilikləri topçu zabitlər üçün hazırlanmış dərsliklərə daxil edilib. Bütün bu xidmətlərinə görə gənc hərbiçiyə 1912-ci ildə general-mayor rütbəsi verilib. Beləcə Azərbaycanın ilk hərbi generallarından biri çar ordusunun aparıcı mütəxəssislərindən birinə çevrildi.

1914-cü ildə I Dünya müharibəsi zamanı Petroqrada şəhərinin artilleriya müdafiəsi general Əliağa Şıxlinskiyə tapşırıldı. Sonralar Qərb cəbhəsi artilleriya qoşunlarının rəisi, 1917-ci ilin sentyabrından isə 10-cu ordunun komandanı təyin olundu.

1918-ci il may ayının 28-də Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaranması Əliağa Şıxlinskiyə vətəninə qayıtmağa məcbur etdi. 1918-ci ilin dekabr ayında dövlətin hərbi işi Azərbaycanın iki görkəmli oğluna tapşırıldı. Artilleriya general-leytenantı Səməd bəy Mehmandarov Azərbaycanın hərbi naziri, daha bir artilleriya general-leytenantı Əliağa Şıxlinski isə hərbi nazirin müavini təyin edildi. Qısa zaman ərzində bu iki şəxsiyyətin gərgin səyləri ilə Azərbaycan ordusu yaradıldı. Ordunun xeyli cəbhəxanası formalaşdı. 1920-ci il aprel ayının 27-də imperiya ordusu Azərbaycanı işğal edəndə Səməd bəy Mehmandarov xəstə olduğu üçün nazir vəzifəsini Əliağa Şıxlinski icra edirdi. Düşmən öz hiyləgərliyindən istifadə edərək müqavimətsiz təslim olmaq üçün gənc Azərbaycan Demokratik Respublikasına altı şərt irəli sürmüşdü. Bu şərtlərdən biri də Azərbaycan ordusunun ləğv olunmaması idi. Əliağa Şıxlinski qan tökülməsinin qarşısını almaq üçün, həm də 72 minlik qoşunla vuruşmağın mümkünsüz olduğunu nəzərə

alaraq minalanmış körpülərin partladılmasına icazə vermədi. İşğaldan sonra isə imperiya qüvvələri verdikləri sözlərə əməl etmədilər. Azərbaycan ordusu hissə-hissə dağıldı. Sovet imperiyası iki dahi şəxsiyyət - Səməd bəy Mehmandarov və Əliağa Şıxlinskiyə isə toxunmadı. Ən azı ona görə ki, ixtisaslı hərbiçi kimi onlar əvəzolunmaz idi.

Şıxlinski bir müddət Moskvada Hərbi İnqilab Sovetinin Səhra Qərargahında çalışdı. 1921-ci ilin yayında isə o, Azərbaycan Sovet Qoşunları Qərargahına göndərildi. Bir müddət Bakı Qarnizonu Hərbi Elmi Cəmiyyətinin sədr müavini işləyən general sonradan Qafqaz Ordusu Hərbi İnqilab Şurası yanında Azərbaycan Hərbi Nəşriyyat Kollegiyasının sədri kimi çalışmağa başladı. 1924-cü ildə isə Birləşmiş Hərbi Komanda Heyəti Məktəbinə rəis müavini təyin edildi. 1928-ci ildə "Rusca-Azərbaycanca qısa hərbi lüğət" çap etdirən Şıxlinski məhz buna görə SSRİ Hərbi İnqilab Şurasının Fəxri Fərmanı ilə təltif edildi. 1929-cu ildən istefaya çıxan general-leytenant Əliağa Şıxlinski bir çox orden və medallarla, Fransanın yüksək hərbi ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

Əliağa Şıxlinski 1943-cü il avqustun 18-də Bakıda vəfat edib, Yasamal qəbiristanlığında dəfn olunub.

Artilleriya general-leytenantı Əliağa Şıxlinskiyə hərbi sahəsinə gətirdiyi yeniliklər rus tarixçilərinin müxtəlif adlı kitablarında da əks olunub, dövrünün tanınmış hərbi mütəxəssisləri onun haqqında müsbət fikirlər söyləyib, xidmətlərinə böyük dəyər veriblər. Bu gün bizim Əliağa Şıxlinski kimi oğullarımızla öyünməyə haqqımız var. Məhz onun kimi oğullar bu xalqın zəngin hərbi tarixinə sahib olduğunu bir daha göstərir. Babalarımızdan estafet olaraq götürdüləri döyüş yolunu bugünkü nəsillərə etibar edən xələflərimizin hər zaman anılmağa haqqı var...

Mustafa KAMAL,
"Respublika".